

DE KORHAAN

VOGELWERK GROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

R E D A K T I O N E E L

Schappen bedreigen Gooise heidevelden

Een wat vreemde titel om deze Korhaan mee te beginnen. Het klinkt allemaal wat tegenstrijdig, schappen zijn toch zo goed voor heidevelden? Zeker als u op de Heidemarkt of de Herfstflora in Singer bent geweest, zult u deze mening zijn toegedaan. Waarom dan deze titel? Wel, het verhaal hoort eigenlijk te beginnen met onze zorgkinderen "de Korhoenders".

Op initiatief van onze VWG en het Gooisch Natuur Reservaat heeft het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) een onderzoek ingesteld naar de mogelijkheden voor het behoud van het Korhoen in het Gooi (elders in deze Korhaan vindt u het volledige rapport). Het spreekt voor zich dat wij als VWG niet alleen geïnteresseerd zijn in een soortspecifieke beheersmaatregel, maar dat wij alle heidevogels zoals Veldleeuwerik, Boompieper, Patrijs, Wulp en Roodborsttapuit willen behouden voor het Gooi. De voorstellen in het RIN-rapport liegen er niet om!

Alvorens het rapport in de publiciteit te brengen, verzochten wij het GNR om een onderhoud. Op 12 juli jl. vond dat gesprek plaats. Openhartig werd er met de rentmeester van gedachten gewisseld. Er werd echter met geen woord gerept over een schaapskudde. Wel vroeg de rentmeester onze mening over het heidehaantje. Ons advies was : nu niets meer doen. Enkele dagen later raasden de maaimachines over de diverse heidevelden, met alle nare gevolgen vandien.

Op 4 oktober jl. stuurden wij een brief aan de rentmeester waarin wij onze bezorgdheid uitspraken over de plannen tot herintroductie van heideschappen en de door het GNR gevolgde procedure afkeurden. Gezien het RIN-advies meenden wij te moeten konkluderen dat zeker geen nieuwe vormen van recreatie (schaapskuddes zijn nl. VVV-attracties) op dit moment gepropageerd moeten worden.

Waarom ook niet eerst het RIN om advies gevraagd, waarom niet eerst met alle Gooise milieugroeperingen gepraat? Waarom de Herfstflora in Singer niet benut om de Korhoenders en andere specifieke heidebeesten en -planten en het vergrote vogelrustgebied te propageren? In het antwoord schrijft de rentmeester ons dat het beheersadvies voor de Korhoenders volkomen los staat van het terugbrengen van de schappen. Voor ons een onbegrijpelijk standpunt.

Op 8 oktober jl. hebben wij het initiatief genomen om het RIN op de hoogte te brengen en hebben hen om advies gevraagd. Wij zijn zeer benieuwd.

Rob Moolenbeek

P R O G R A M M A:

Zaterdag 3 november:

OCHTENDEXCURSIE ANKEVEEN

Dammerkade - Googh - Bergse Pad.

De leden van het I.V.N. Eemland zijn bij ons te gast. We hopen dat u kennis komt maken en samen met hen zult genieten van de wandeling door dit vogelgebied. De leiding berust bij de heren E. de Haan, R. MOolenbeek, A. Vermeule en N. Dwars.

Vertrokken wordt om ca. 7.30 uur vanaf de parkeerplaats naast de kerk in Ankeveen.

Dinsdag 13 november:

WERK - CONTACTAVOND

Godelinde Scholengemeenschap te Naarden.

Aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 17 november:

WATERWILD - IJSSELMEERTELLING

Donderdag 22 november:

LEDENAVOND

"De Aalscholver als broedvogel in Nederland", inleiding door de heer H. de Boer uit Zuidwolde. Het volgende zal besproken worden:

--- De gevolgen van een mogelijke inpoldering van de Markerwaard voor de Aalscholvers van het Naardermeer.

--- Waar fourageren deze vogels ?

--- Wat weten wij van deze voedselvluchten ?

--- " " " " uur dag- en nachtritme ?

--- " " " " het gedrag in de kolonie ?

--- " " " " de vestiging van nieuwe kolonies ?

De lezing wordt gehouden in de Goede Herderkerk, Simon Stevinweg 146 te Hilversum, aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 24 november:

OCHTENDEXCURSIE LANDGOED EINDE-GOOI en omgeving, onder leiding van J. Harder.

Vertrek om 8.00 uur vanaf het vliegveld Hilversum - Noodweg, Nieuw -Loosdrecht.

Zaterdag 24 november:

Zondag 25 november:

GOUDPLEVIERENTELLING

Zaterdag 8 december:

Zondag 9 december:

Landelijke ROOFVOGELTELLING. *

De bedoeling is, dat een aantal telploegen alle open en halfopen gebieden van het Gooi, de randmeerpolders van Muiden tot Kampen en de polders Zuid- en Oost-Flevoland onderzoeken op roofvogels.

Iedereen, van beginner tot meer ervaren vogelaar, kan aan deze telling meedoen. Elke telploeg zal tenminste één ervaren teller bevatten.

Opgeven binnen 14 dagen na verschijning van deze Korhaan met vermelding van wel-/niet-autobezitter aan D.A. Jonkers, Juffersland 16, Leersum. Tel: 03434 - 1109, of tijdens kantooruren 03434 - 2941.

Dinsdag 11 december:

WERK - CONTACTAVOND.
Godelinde Scholengemeenschap te Naarden.
Aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 15 december:

EXCURSIE FLEVOPOLDERS. *

Deze dagexcursie wordt gehouden met eigen auto's. U zult naast de ganzen ook vele andere vogelsoorten kunnen observeren, zoals diverse eendensoorten, Kleine Zwanen en de roofvogels. Vertrek om 8.30 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum o.l.v. S. Poelstra.
Geeft u zich wel van tevoren op ?
Telef.: 02159 - 31076.

Zaterdag 5 januari 1980:

OCHTENDEXCURSIE EEMPOLDERS *

Fourageer- en rustgebied van de in de winter op de randmeren voorkomende ganzen en eenden. Ook Wulp, Buizerd, Bruine Kiekendief en Ransuil zijn in de kijker te krijgen. De leiding berust bij de heer P. Vos en we gaan met de auto.
Vertrek om 8.30 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum.
Opgave vóór 3 januari in verband met de indeling van de auto's.

Dinsdag 8 januari:

WERK - CONTACTAVOND.
Godelinde Scholengemeenschap te Naarden.
Aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 12 januari:

Internationale WATERWILDTELLING

Zaterdag 12 januari:

Zondag 13 januari:

WATERHOENTELLING

Voor deze telling kunnen we nog tellers gebruiken. Opgave bij Frank Griffioen, Omroepaan 16, Huizen. Tel: 02152 - 52958 (weekends)

Donderdag 24 januari:

LEDENAVOND.

Op deze avond maken we een (dia-) rondreis door een boeiend en zeer afwisselend land: MAROKKO. U kunt getuige zijn van de fraaie en totaal verschillende kustgebieden langs de Middellandse Zee en de Atlantische Oceaan. Bezocht werden ook de Atlasgebergten en natuurlijk de woestijngebieden, waar slechts de nomaden kans zien zich staande te houden. De flora en fauna komen we in dit land uiteraard overal tegen. Speciale opnamen werden gemaakt van o.a. Adouin's Meeuw, Kaapse Uil, Koereigers, Lannervalk en tapuiten. De spreker zal zijn de heer Jan L.L. Steenhart uit Berkhout, hetgeen betekent dat u weer fantastische dia's krijgt te zien. De lezing wordt gehouden in de Goede Herderkerk, Simon Stevinweg 146 te Hilversum, aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 26 januari:

DAGEXCURSIE naar ZEELAND. *

Als de winter niet zo streng is als dit jaar, hopen we om 7.00 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum met eigen auto's te vertrekken.

Na opgave vóór 20 januari.

* Opgave bij mevr. H. Lodenstein, tel. 02159 - 31076 (eventueel mevr. A. van Leyden, tel. 02153 - 86091) na 18.00 uur, met vermelding wel-/niet-autobezitter.
Niet-autobezitters kunnen vaak mee tegen een vaste km.-vergoeding. Denkt u aan warme en waterdichte kleding, laarzen, brood en iets (warms) te drinken ?

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Vogeljaar

In verband met de gestegen kosten wordt de abonnementsprijs van 'Het Vogeljaar' met ingang van 1 januari 1980 met één gulden verhoogd.

Een abonnement via de VWG Het Gooi e.o. komt dan op f 14,50 per jaar.

Statuten

De nieuwe statuten worden binnenkort ondertekend en als alles meezit, komen zij in de volgende Korhaan.

Cursus

De Najaarscursus 'Vogelherkenning' is volgeboekt.

Nieuwe leden

A.G.M. Buhr , Kuyperlaan 52 , 1412EX Naarden

huisgenootlid: J.J. Tamminga

Arthur du Mosch, J.P. Thijssepark 11, 14XJ Naarden

rectificatie: Peter de Jong: Hilversum i.p.v. Bussum, tel: 02159 - 46141

H.J. v.d. Linden, Slangekruid 43 , 1273VL Huizen , tel: 02152 - 61698

ENKELE VOORSTELLEN TOT INRICHTING EN BEHEER VAN DE BUSSUMMER-, WESTER- EN
ZUIDERHEIDE VAN DE STICHTING GOOISCH NATUURRESERVAAT, VOORAL MET BETREKKING
TOT HET BEHOUD VAN HET KORHOEN

Rijksinstituut voor Natuurbeheer, maart 1979

Naar aanleiding van een verzoek om advies over de inrichting van een rustgebied voor Korhoenders in 1977 zowel van de zijde van de Stichting Gooisch Natuurreservaat als van de Vogelwerkgroep Het Gooi e.o., werd een oriënterend onderzoek begeleid naar omvang en terreingebruik van de nog aanwezige Korhoenderpopulatie. Uit latere gesprekken bleek overigens dat men niet zozeer geïnteresseerd was in soortspecifieke beheersmaatregelen alswel in mogelijkheden tot handhaving of vestiging van een ecosysteem waarin ook Korhoenders een plaats hebben.

De situatie rond de heidevelden

Voor een beter inzicht in de problematiek zijn o.a. de volgende gegevens over de plaatselijke ontwikkeling en situatie van belang :

- In de loop van de jaren is er een grote versnippering en isolatie van de oorspronkelijke heideterreinen door bebouwingen, wegen en andere voorzieningen in het Gooi opgetreden die gepaard gingen met meer menselijke activiteiten.
- De oorspronkelijke functie van de heideterreinen voor de landbouw is reeds geruime tijd geleden teloorgegaan. De moderne ontwikkelingen in de landbouw hebben de isolatie van de heideterreinen verder bevorderd. In het Gooi is doorgaans ook een ruimtelijke isolatie tussen heide- en kultuurgronden opgetreden.
- Het wordt langzamerhand duidelijk dat althans een aantal fauna-elementen zoals Korhoen en Wulp, die nog steeds als specifieke heidedieren worden gekenmerkt, juist afhankelijk zijn van de relatie heide - aanliggende cultuurgrondend.

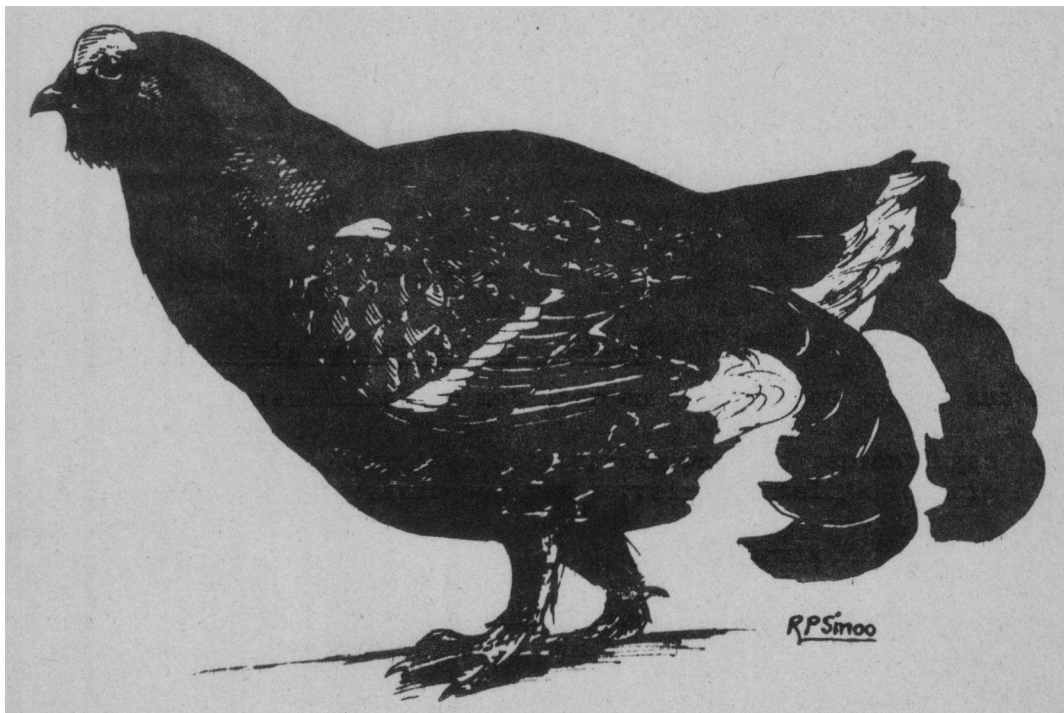
De huidige stand van de Korhoenpopulatie (zie bijlage rapport onderzoek)

- De korhoenders worden niet alleen ook landelijk bedreigd maar nemen in geheel West-Europa snel in aantal af. Het lijkt daarom de moeite waard om te bezien of de Gooise restgroep in stand gehouden kan worden zonder daarbij al te zeer op soort-specifiek beheer af te gaan.
- De overgebleven Korhoenders en ook de Wulpen in het Gooi hebben zich in een gering bestand kunnen handhaven op het grootst overgebleven terrein, namelijk de Bussummer- en Westerheide. Op de kleinere afgesplitste heideterreinen worden ze incidenteel waargenomen.
- De Korhoenders moeten nu, in tegenstelling tot vroeger, al hun voedsel op de heide vergaren.
- De restpopulatie is betrekkelijk geïsoleerd van de overige populaties in Nederland doch er zijn aanwijzingen die op een eventuele geringe uitwisseling wijzen.
- In het voorjaar van 1978 werden regelmatig 1 haan en 4 à 5 hennen waargenomen.
- In de zomer van 1978 werden kuikens gesignaleerd en gedurende de winter 1978 - 1979 werden een haan en zeker zes hennen gezien.
- De dieren werden voornamelijk gezien binnen het door de Vogelwerkgroep aangegeven rustgebied waarbij ook de speciale aangelegde akker een rol is gaan spelen. Ook broedden hier in 1978 twee paar Wulpen.
- De vogels zijn niet schuw en de vluchtafstand tot de mens bedroeg slechts enkele tientallen meters. Verstoring door niet aangeliende honden werd regelmatig gezien.

▷

Enkele kenmerken van het terrein en het huidige beheer

- Het terrein heeft een glooiend karakter met hier en daar bosjes vooral aan de randen.
- Vele rechte doorgaande paden doorkruisen het terrein waarbij beplantingen langs de Craillooseweg en de Hilversumseweg het terrein ruimtelijk in drie gedeelten opsplitsen.
- Het terrein wordt verder gekenmerkt door een intensief gebruik dat als volgt kan worden gecategoriseerd : militaire schietbaan met een deel militair oefengebied, waterwingebied (twee maatschappijen), doorgaand verkeer, recreatieve wandelaars, dagcampings, het uitlaten van honden, ruitersport, trimmen en natuurbelevers (gering in aantal).
- Het beheer is er voornamelijk op gericht om iedere gebruiker en geïnteresseerde zo tevreden mogelijk te houden, waarbij het terreinbeheer afgestemd is op het creëren van een open landschap met fraaie hei door het kappen van opslag en branden van hei.
- De laatste jaren werd ten behoeve van het faunabeheer een speciale akker met bosjes aangelegd, terwijl voor een bepaald gedeelte gedurende de broedtijd een aanlijngedod voor honden geldt. Ook militairen houden bij hun oefeningen rekening met de broedtijd.
- Een vegetatiekaart is niet aanwezig terwijl, uitgezonderd een broedvogelinventarisatie uit 1975, geen verdere inventarisaties bekend zijn. Natuurlijke predatoren van het Korhoen zoals Havik, Kiekendief en Vos worden slechts incidenteel gesignaleerd.
- Althans bij het faunabeheer worden effecten van bepaalde maatregelen niet nauwkeurig gevolgd.

Voorstellen

Wij hebben getracht om onze voorstellen af te laten stemmen op de gegevens en ervaringen opgedaan tijdens (nog) kort-lopende onderzoek elders (RIN projekt 080, zie enkele rapporten) en de opgedane kennis omtrent de Korhoenders en het terrein gedurende 1978 (resumé Korhoenderwaarnemingen in bijlage). Het lag voor de hand om bij het toekomstig beheer uit te gaan van de veranderde situatie ten aanzien van de traditionele wisselwerking heide - kultuurgrond. De gedachten gaan uit naar enerzijds een mogelijk herstel van de oorspronkelijke situatie, anderzijds naar terreintypen waarin Korhoenders zich kunnen handhaven zonder daarbij gebruik te maken van kultuurgronden. Op de lange termijn zal dit moeten leiden tot een min of meer open landschapssysteem, in stand gehouden door een zo gering mogelijke menselijke inbreng. Helaas is op dit moment onze kennis nog te gering om dergelijke gedachten volledig te integreren in de voorstellen.

Wij zijn er van uitgegaan dat de natuurwetenschappelijke waarden van het gebied verre prevaleren boven alle andere. Wij menen deze uitgangstelling mede te moeten ontleenen aan de gestelde vragen omtrent het beheer en aan de naam van de beheersstichting. Bovendien staat de grootte van het beoordeelde gebied geen kool en geit spaarbeleid toe. Andere doelstellingen zullen mogelijk meer aan bod komen in de sterk versnipperde overige terreintjes in de omgeving.

Toch zal er niet voorbij gegaan kunnen worden aan het feit dat het terrein nagenoeg rondom ingeklemd ligt tussen de bebouwingen. Vandaar dat voorlichting en 'natuureducatie' een belangrijke taak van de beheerders moet zijn. Bepaalde voorzieningen in de recreatieve sfeer, zoveel mogelijk geconcentreerd in de randen, zullen wellicht onvermijdelijk zijn. Het is echter volledig misplaatst om het gebied, in folders van de Stichting Gooisch Natuurreservaat, aan te prijzen als een gemakkelijk bereikbaar, voortreffelijk recreatiegebied. Ten aanzien van de specifieke vraag omtrent de instelling van een rustgebied menen wij dat het beter is om het beheer en beleid zo te voeren dat het niet nodig is om aparte gebiedjes hiervoor af te palen.

Uitwendig beheer en beleid

- Beheersmaatregelen (ook inwendige) moeten worden begeleid, gecontroleerd en effecten gemeten.
- Natuureducatie en voorlichting over het betreffende gebied is van groot belang (bijv. educatief centrum, excursies, waarnemingsposten, educatieve routes, terreinwerkzaamheden, etc.).
- Het padenstelsel moet worden aangepast o.a. aan de mogelijkheden en waarden van het terrein. Met name doorgaand verkeer en recreatie anders dan gericht op het natuurbeleven moet worden teruggedrongen. In eerste instantie zullen de toegangen tot het terrein via de drukke Larenseweg - Hilversumseweg moeten worden gesloten, met inbegrip van de daar gesitueerde dagcampings. Honden horen zowel loslopend als aangelijnd niet in een natuurterrein thuis. De grote hondentrek naar het gebied kan misschien worden afgeleid naar terreintjes met speciale hondenvoorzieningen (bijv. renveldjes) liefst elders in de omgeving. Eventueel kan worden besloten tot het uitstippelen van een wandelroute waar honden aan de lijn zijn toegestaan. Een beperkt aantal toegangspunten tot het terrein is wenselijk, met een beperkte dagelijkse toegankelijkheidstijd (bijv. gesloten een half uur voor zonsondergang en na zonsopkomst). Enkele gedachten over opzet en eventuele plaatsen voor speciale recreatieve voorzieningen voor de Bussummer- en Westerheide zijn schetsmatig aangegeven op een kaartje in de bijlage.

- Effecten van het 'beroepsgebruik' door militairen en waterleidingmaatschappijen kunnen in samenwerking met deze instanties worden geanalyseerd. Militaire activiteiten hoeven niet altijd direct als schadelijk voor het terrein te worden bestempeld. Beperkingen gedurende het broedseizoen en controle op de effecten van hun activiteiten lijken voorlopig voldoende. Grondwaterstandverandering als gevolg van het winnen van drinkwater moet worden nagegaan en dient eventueel vermeden te worden. Waterbeheersing is bij het beheer van heideterreinen van grote betekenis.
- Overleg met de overige beheerders van natuurterreinen in de omgeving is geboden om te streven naar uniform op elkaar afgestemd beheer. Verdere versnippering dient te worden vermeden en er moet worden gestreefd naar een mogelijke aansluiting vooral naar het zuiden met de Utrechtse Heuvelrug. Dit zal met name van grote betekenis zijn voor de verdere ontwikkeling van populaties van kruipende en lopende dieren.

Inwendig beheer

- Verspreid over het terrein kunnen in eerste instantie een zevental kultuurveldjes van minimaal 1 ha. worden gecreëerd (voor globale positie zie kaarten in de bijlage). Deze kunnen eventueel afwisselend worden gebruikt als akker (graanprodukten), hooiland of weide voor jongvee, waarbij bemesting by voorkeur met stalmest moet geschieden (details te overleggen). Men is momenteel bezig om een markt te zoeken voor de produkten van een dergelijke 'primitieve landbouw. De kultuurlandjes mogen niet in de omgeving van wandelroutes liggen.
- De Craillooseweg en de Hilversumse- en Larenseweg kunnen 'opengehakt' worden op de plaatsen zoals aangegeven in de schets in de bijlage. Eventueel kan alleen het fietspad van de Craillooseweg worden gehandhaafd en zal de Hilversumse- en Larenseweg verder moeten worden geïsoleerd.
- Het padentraject moet gedeeltelijk worden herzien ongeveer zoals schetsmatig is aangegeven in de bijlage. Hierdoor ontstaat vooral in het centrum een ruim gebied dat niet met paden wordt doorsneden. Enkele oude rechte paden lenen zich mogelijk goed voor inzaai van een grasmengsel en beheer als hooiland.
- Er moeten mogelijkheden voor de ontwikkeling van opslag van vooral grove den blijven. Groepen grove dennen met laag hangende takken zijn voor het Korhoen van zeer veel betekenis! De bomen kunnen in een vroeg stadium gedund worden ofschoon hier en daar dichtere bosjes gewenst zijn. Oudere opstanden kunnen dan worden gekapt of eerst uitgedund. De meest permanente bosjes langs de rand van het terrein moeten middels een zogenaamde zone van open boomhei overgaan in het heidegebied. Het zogenaamde pionierterrein moet een open karakter houden wat mogelijk door het militair gebruik in de hand wordt gewerkt.
- Het heidebeheer in de vorm van branden, maaien en eventueel plaggen moet zo kleinschalig mogelijk geschieden, waarbij boomopslag niet overal te gronde moet gaan. Verdere mogelijkheden moeten nog nader worden onderzocht.

Namens de afdeling Zoölogie en Wildbiologie,
Arnhem

Drs. F.J.J. Niewold en H. Nijland

◁

KORHOENDERWAARNEMINGEN IN HET GOOI - december 1977 tot februari 1979

De waarnemingen werden uitgevoerd door B. Blessing, medewerker van de Stichting Gooisch Natuurreservaat en aangevuld met enkele waarnemingen van S. Poelstra van de Vogelwerkgroep 't Gooi. Gedurende de waarnemingsperiode werd door Blessing zeker éénmaal in de week over het gehele terrein van 08.00 - 17.00 uur gezocht naar Korhoenders. Ook werden toevallige ontmoetingen genoteerd. Meestal werden de vogels 5 - 20 minuten geobserveerd en gedrag, plaats, groepsamenstelling en tijdstip genoteerd. In totaal betrof het 89 waarnemingen.

Populatiegrootte

In het voorjaar van 1977 werden regelmatig een haan en vier hennen waargenomen. Ditzelfde aantal werd in het volgende voorjaar van 1978 geteld. Ofschoon waarnemingen in juni en juli erop wijzen dat zeker twee hennen niet tot een succesvolle broedpoging zijn gekomen, werd op 28 juli een hen met één reeds vliegvlug jong waargenomen in gebied A. Vanaf oktober werden vrij plotseling regelmatig 6 hennen geteld, terwijl alleen in die maand twee hanen werden gezien. Het is mogelijk dat in deze maand de familiegroep aansluiting krijgt bij de andere vogels. Voor de toch wel afwijkende geslachtsverhouding is voorlopig geen afdoende verklaring te vinden.

Waarnemingsplaatsen

In de bijgaande figuren zijn de aantallen waargenomen Korhoenders voor de diverse waarnemingsplaatsen gesommeerd weergegeven. Ofschoon dit uiteraard alleen de positieve waarnemingen zijn blijkt toch een grote voorkeur van zowel haan als hennen voor bepaalde gebiedjes gelegen in het centrum van het terrein. In december van 1977 werd twee keer een hen waargenomen op een heideveldje ten zuiden van Hilversum op 4 km. afstand.

Gedurende de wintermaanden werden de hennen vaak in één groep tezamen gezien, waarbij in 1977-78 een voorkeur voor gebied A en het pionierterrein bestond. Gedurende de wintermaanden van 1978-79 werd frekwent de akker B met omringende heideveldjes benut. De haan baltste vooral op gebied A en later ook wel op de akker B. De hennen waren gedurende maart tot en met augustus vaak niet te vinden. Eenzame en kleine groepjes hennen werden nu meer verspreid over het terrein waargenomen. Deze verandering in sociaal gedrag lijkt samen te gaan met het reproductieseizoen en is in overeenstemming met onze bevindingen elders.

Op bijna alle voorkeursgebiedjes werden de hennen zowel foeragerend als rustend aangetroffen. Alleen het gebied C met vrij hoge hei werd bij voorkeur als toevluchtsoord en rustgebied gebruikt. Gebied A is een kaal stuk hei gebrand in 1977, terwijl gebied D gebrand is in 1978. Ook gebied E is een brandplek van vorige jaren. Deze laatste plaats werd in de loop van de waarnemingsperiode steeds minder bezocht. Uit deze waarnemingen blijkt dat de korren inderdaad een voorkeur hebben voor een-tweejarige heideveldjes. Het gebied in het pionierterrein waar de hennen veel gezien werden, bestond uit een open boomgebied met heuveltjes en veel kale stukken als gevolg van militair gebruik als bivakplaats.

Opmerkelijk is het toenemende gebruik gedurende de waarnemingsperiode van de speciale aangelegde akker. Dit komt goed tot uitdrukking in de gegevens van Poelstra die later is begonnen met zijn waarnemingen. Het ingerasterde gebiedje B bestond uit een boekweitakkertje met een ruig open gehakt omringend terrein met hier en daar een boom (den, erk en eik). Volgens Blessing aten de hanen in het voorjaar ook uitlopende knoppen van krentebomen, terwijl ze 's winters in de berken werden gezien.

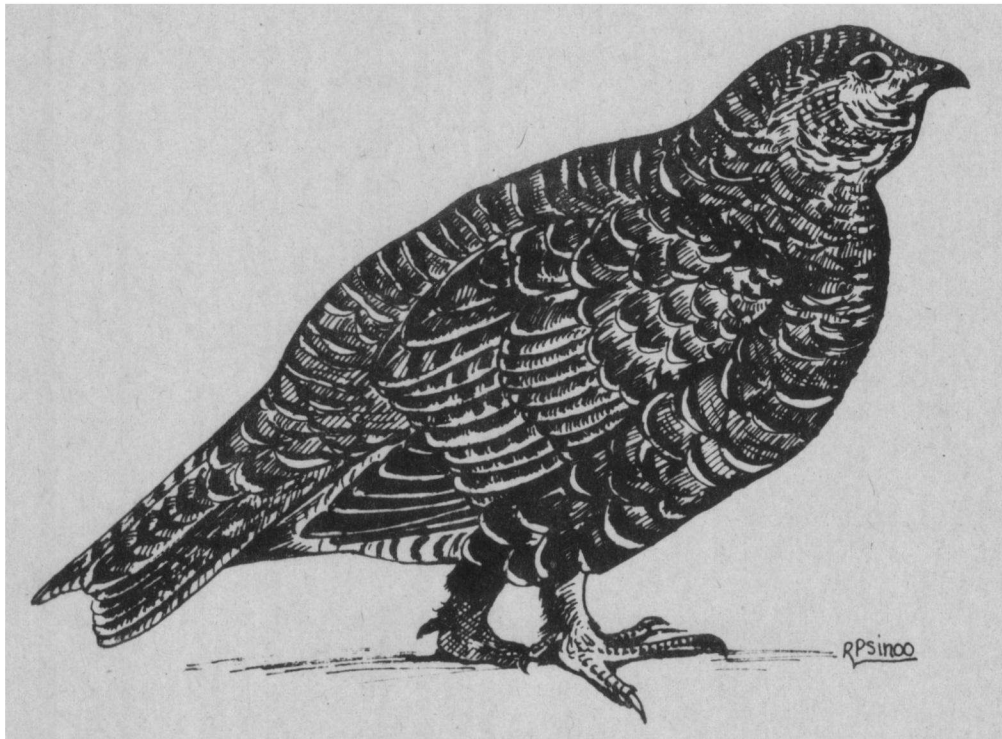

Verstoringsen

Volgens de waarnemers en ook eigen waarnemingen waren de korren ten opzichte van mensen beslist niet schuw. De vluchtafstanden bedroegen 10 - 50 m. In enkele gevallen landden de korren weer binnen 50 meter van de vluchtplaats, waarbij ze hetzelfde gebiedje niet verlieten. Andere vervliegelingen ook na storingsen zijn aangegeven in fig. 1. Vier keer werd gedurende de korte waarnemingsperiode met in totaal 12 uur en 22 min. waarnemingstijd, een verstoring door niet aangeliende honden waargenomen. Dit moet betekenen dat de korren gemiddeld zeker één keer daags door deze dieren worden opgejaagd, waarbij de drukke weekenden nog buiten beschouwing worden gelaten.

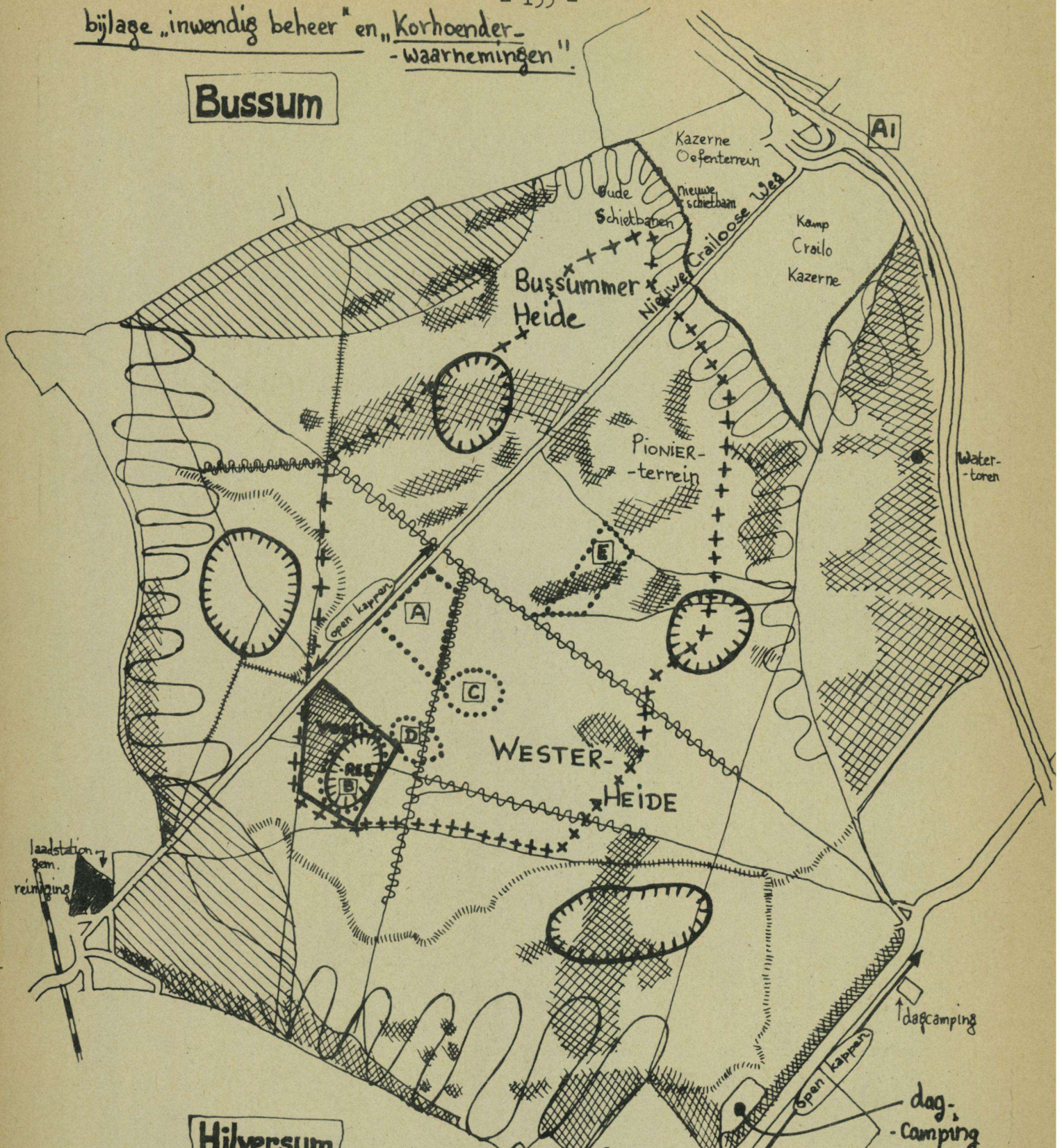
Drs. F.J.J. Niewold en H. Nijland
Afd. Wildbiologie Zoölogie
Rijksinstituut voor Natuurbeheer,
Arnhem

△

bijlage „inwendig beheer“ en „Korhoender-
-waarnemingen“

Bussum

Hilversum

- = toegang tot terrein met evt. enkele voorzieningen, als parkeerplaats, start educatieve routes etc.
- = begroeiing (bos)
- = paden, geschikt voor inzaai gras
- = geschikt voor aanleg wandelpaden
- = voorbeelden educatieve wandelroutes
- = globale positie toekomstige cultuurveldjes
- = grens nieuwgevormde Korhoenderreservaat.

= terrein Korhoender-waarnemingen

2 VELDJES OP ZUIDERHEIDE

+ Toegang tot terrein bijv. bij Witte Bergen of Meerweg

Volwassen Boerenzwaluw met witte stuit

Op 29 juli 1979 zagen wij een familie van de Boerenzwaluw op de Hoorneboegse Heide, ten zuiden van Hilversum. De jongen hadden hun rustpunt op een paar grote dode takken van een den aan de bosrand gevonden.

Daar werden ze door beide ouders gevoerd, af en toe vlogen ook de drie of vier jongen in het rond. Maar zij keerden steeds weer terug op hun "stekkie" op de dode takken van de metershoge den.

Eén der ouders had een duidelijk witte stuit, maar zag er verder volkomen uit als een Boerenzwaluw.

De ouders vlogen vaak nog geen twee meter langs ons heen als ze laag over de bodem boven het gras en de nog niet uitgekomen heide op zoek naar insecten waren.

De Boerenzwaluw met de witte stuit was vermoedelijk een wijfje, want de partner die ook aan het voeren van de jongen deelnam had een duidelijk veel langere staart die alleen maar aan een mannetje kan'toebehoren. De wit op de stuit van de ene volwassen Boerenzwaluw waren geen donsveertjes en duidelijk ook geen merkteken van verf of iets dergelijks.

We hebben het maar op een gedeeltelijk albinisme gehouden, want een kruising met een Huiszwaluw hebben we tot één der laatste mogelijkheden beschouwd.

Mevrouw G.F. & J. Taapken, Utrechtseweg 43, 1213 TL Hilversum

Boerenzwaluwen op de Hoorneboegse Heide

Op 16 en 17 augustus 1979 zagen wij op de Hoorneboegse Heide, ten zuiden van Hilversum een troep van respectievelijk circa 200 en 125 Boerenzwaluwen. Zij joegen laag over de grond, vooral boven een groot veld met bochtige smeele maar soms ook boven de bloeiende heide.

Op deze heide heeft dit jaar een heidehaantje weinig schade aangericht. De heide bloeide er mooi. Het leek wel of de Boerenzwaluwen de insecten boven het lichtgekleurde gras beter konden zien dan boven de donkergekleurde heide. Of zouden de insecten, die gevangen werden, speciaal over dit uitgebloeide gras vliegen?

Ondanks alle moeite die wij er voor gedaan hebben gedaan konden we onmogelijk ontdekken op welke insecten de Boerenzwaluwen nu vooral joegen. Jongen in de troep werden af en toe nog in de lucht gevoerd. Grappig was het dat de jongen soms op de dode tak van een berk midden in het grazige veld gingen zitten. Al gauw zaten er dan zo'n 30 tot 50 Boerenzwaluwen in de nog dicht bebladerde boom. Boerenzwaluwen zien we niet gauw in bomen zitten die nog dicht in blad zijn. Maar ja, de vogels hadden niet veel anders waar zij na de wilde vliegpartijen eens even konden "uitpuffen".

Mevrouw G.F. & Jaap Taapken, Utrechtseweg 43, 1213 TL Hilversum

WIST U DAT ? JACHT IN DENEMARKEN.

In Danish Review of Game biology volume 10 nummer 7 las ik het volgende artikel "Statistics of Duck hunting in Denmark 1966-1976. Hieronder worden de aantallen eenden weergegeven die in de jaren 1966-76 in Denemarken zijn geschoten:

wilde eend	3.750.000	
andere grondel-	1.474.000	(Pijlstaarten, Zomer- en Wintertaling, Smienten en Slobeenden)
Eidereend	1.446.000	
andere duikeenden	1.146.000	(Kuif-, Tafel-, IJs-, Zwarte en Grote Zee-eend, Eider-, Brilduiker, Middelste en Grote Zaagbek)

Nog meer nieuw valt te lezen in volume 10 no. 9. Dit nummer geeft een overzicht van de geschoten DUIKERS, FUTEN, AALSCHOLVERS en AIKEN en ZEEKOETEN gedurende 1975/76.

Van de drie soorten duikers (roodkeel-, parel- en ijsduiker) zijn ca. 800 exemplaren geschoten. Van de Fuut wordt het aantal geschat op 2300 vogels en van de Aalscholver op 1250. Van de Alk werden ca. 1200 en de Zeezoet zo'n 400 vogels geschoten.

Al met al een dieptreurige zaak temeer als we weten dat de Duikers overal achteruitgaan (biotoopverlies, olie). Ook de Aalscholver (2 ondersoorten worden bejaagd) gaat in heel Europa achteruit. De broedpopulaties van Alk en Zeezoet in de Oostzee bedragen nog geen 1000 broedparen meer en staan op het punt van uitsterven. Het is zeer aannemelijk dat het merendeel van de geschoten beesten van deze populatie komt.

En dit zijn dan nog maar een paar soorten. Eveneens worden gigantische aantallen Wulpen, Strandlopers en andere steltlopers geschoten. Een zaak die aandacht verdient van de internationale vogelbescherming!!!

Rob Moolenbeek

schande !

De Ankeveense Plassen in het middelpunt van de belangstelling

Het is nu al weer een tijdje geleden, dat de Ankeveense Plassen een grote belangstelling genoten vanuit het hele land.

In juni van dit jaar kon je op het Bergse Pad, en aan het einde van de Machineweg een keur van vogelaars aantreffen, die uit alle hoeken van het land gekomen waren om hier enkele niet-alledaagse vogelsoorten waar te nemen.

Het was dan ook niet verwonderlijk om een groep van zo'n twintig man te zien staan, uitgerust met zware kijkers, telescopen en foto-toestellen.

Twee vogelsoorten trokken wel de meeste aandacht, te weten Ralreiger en Witvleugelstern.

Daarnaast stond ook de Kwak op het verlanglijstje van velen. (zo was er een vogelaar uit Vlaardingen, die tot drie maal toe terug kwam om eindelijk de Kwak over te zien vliegen).

Tevens schenen de plassen nog een Koereiger te hebben moeten herbergen, die ik zelf helaas niet te zien heb gekregen.

Waarschijnlijk betrof het een ontsnapt eksemplaar, daar er sprake was van een blauwe stempel onder de vleugels.

En passant werden nog andere leuke waarnemingen gedaan als Wouwaapjes, heen en weer vliegend en lopend over de waterleliebladeren, Boomvalkjes, Wielewalen, etc.

Het hierna volgende stukje, zal de meest interessante soorten van de Ankeveense plassen, de Ralreiger, de Kwak en de Witvleugelstern behandelen, gedaan aan de hand van, meest, eigen waarnemingen.

Ralreiger (Ardeola ralloides)

Zaterdag 16 juni kreeg ik te horen, dat er een Ralreiger op de Ankeveense plassen moest zitten, en dat hij of zij 's ochtends en 's avonds steevast op de zelfde plek te zien zou zijn. ▽

Dezelfde avond nog, stonden wij dan aan het eind van de Machineweg te wachten tot de vogel zich zou laten bewonderen.

We moesten tot negen uur geduld hebben, toen de vogel rechts van ons aan kwam vliegen, en direct in een tegenover ons liggend boompje in het riet dook.

Even liet het zich zien, maar klauterde al snel naar beneden, zodat hij voor ons niet meer zichtbaar was.

De volgende ochtend had de reiger zijn boompje net verlaten, toen ik om half zes arriveerde, aldus twee aanwezige vogelaars. Na ongeveer tien minuten kwam hij weer van rechts aanvliegen, vloog even voor ons rond, en vertrok op niet geringe hoogte richting Dammerkade.

Op 2 juli zou ik de vogel weer zien. Ook nu weer kwam de vogel van rechts aanvliegen. Hij presenteerde zich pas vrij laat, namelijk om 21.45 uur.

Direkt dook de vogel weer de slaapboom in, waar hij zo'n vijf minuten bleef zitten.

Hierna vloog hij de boom uit, en konden we hem haast een kwartier lang heel mooi over de leliebladeren zien stappen. De boom werd weer opgezocht, en de vogel bleef er in zitten. Ook nu verdween hij weer naar beneden, en uit het gezicht.

Het exemplaar in de Ankeveense plassen, was niet het enige exemplaar dat dit jaar in Nederland verbleef. Zo lezen we in het Vogeljaar (no. 4, 1979), dat er een waargenomen was te 's-Gravenzande (ZH) op 5 en 6 mei.

Ook zouden er in de Flevo twee exemplaren te zien zijn geweest in juni, terwijl ik zelf daar een vogel zag vliegen die tot deze soort zou kunnen behoren (Hollands Hout, 22 mei). Door de grote afstand, durf ik het eigenlijk niet met zekerheid te zeggen.

Volgens de Avifauna van Nederland (1970) is de Ralreiger met tien gevallen en vijf onbevestigde waarnemingen tot 1968, dwaalgast voor ons land. (Voor de Avifauna van Midden-Nederland geldt de status van onregelmatige gast).

In 1971 wordt het 14e (bevestigde) geval gemeld, en het laatste bijgewerkte geval dateert uit 1975 (Limosa). Het Vogeljaar meldt nog een waarneming in 1978 in de Ooypolder.

De Ralreiger-waarnemingen zijn dit jaar het aantal gepasseerd van 15; het aantal dat dwaalgast en onregelmatige gast van elkaar scheidt, zodat de status van Ralreiger, onregelmatige gast zou worden.

De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen in Frankrijk, in Les Dombes en de Camargue. In het voorjaar bestaat de neiging bij Ralreigers, om verder noordelijk te vliegen dan hun broedgebieden, zodat dan ook de meeste waarnemingen voorjaars- en zomerwaarnemingen zijn (van mei tot en met augustus).

Kwak (Nycticorax nycticorax)

Op dezelfde avond als de eerste waarneming van de Ralreiger, zag ik ook mijn eerste Kwak van de Ankeveense plassen. Ongeveer een week ervoor zouden er al één of twee Kwakken gezien zijn, die over de plassen rondvlogen.

Het gebied lijkt mij uiterst geschikt voor de Kwak om er te broeden. ▷

Op 16 juni zagen we een adult exemplaar langsvliegen (20.45 uur), en op 2 juli een onvolwassen (21.30 uur). Later op de avond (rond 22.30 uur) zou er nog een adulte vogel langs vliegen (mond. med. Renee Pop). Alle keren zagen we de vogel vanaf de Machineweg, vliegend van rechts naar links.

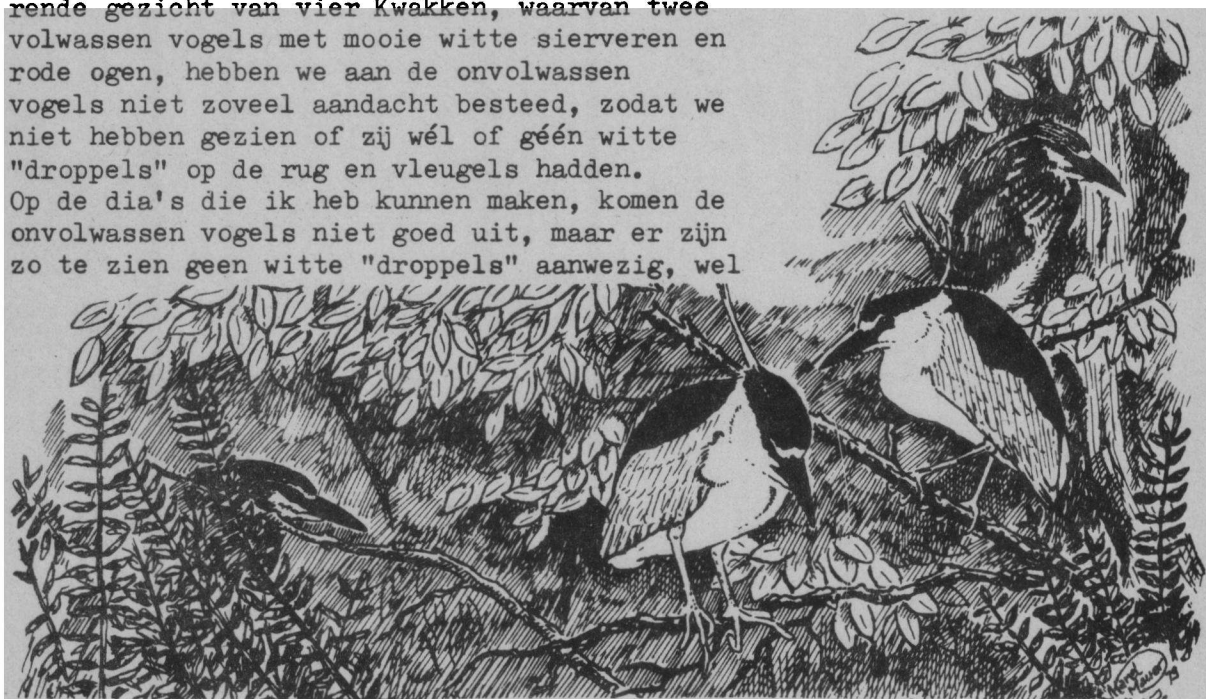
Op 3 juli roeiden Jan Pellicaan, Tilly Nobels en ik op de Kortenhoefse plassen, gaten van Oost-Indië, toen we rond 20.00 uur een onvolwassen Kwak over zagen vliegen, die langs een van de kreekjes neerstreek.

Daar aangekomen, ontdekten we twee adulte, en twee onvolwassen Kwakken, bij elkaar in wat wilgestruiken.

We hebben ze daar ongeveer een half uur kunnen bekijken, en zagen dat de twee adulte Kwakken enigszins in kleur verschilden. Eén van de vogels had een bruine waas over het grijze verenkleed en wangen, hetgeen op een derde-jaars vogel zou wijzen.

In het redactioneel van de vorige Korhaan vermeldde ik, dat de Kwak waarschijnlijk met succes had gebroed. Nu heb ik echter mijn twijfels.

Deels door de emotie, deels door het fascinerende gezicht van vier Kwakken, waarvan twee volwassen vogels met mooie witte sierveren en rode ogen, hebben we aan de onvolwassen vogels niet zoveel aandacht besteed, zodat we niet hebben gezien of zij wél of géén witte "droppels" op de rug en vleugels hadden. Op de dia's die ik heb kunnen maken, komen de onvolwassen vogels niet goed uit, maar er zijn zo te zien geen witte "droppels" aanwezig, wel

rode ogen (i.p.v. gele of oranje-gele), hetgeen wijst op tweede-jaars vogels en niet op eerste-jaars.

Rond 20.45 uur vlogen de Kwakken roepend weg, richting Ankeveense plassen. Tenminste vier exemplaren waren in genoemd gebied aanwezig. Of deze vogels dezelfde waren als die, die de Ankeveense plassen bezochten, is niet duidelijk. Verdere gegevens hierover zijn welkom.

Voor Midden-Nederland is de Kwak een zeer zeldzame onregelmatige broedvogel (Avifauna van Midden-Nederland). Voor het Gooi zijn waarnemingen bekend uit Kortenhoef ('61, '67, '68 en '74), Naardermeer ('61), Naarden (5 juv. eks. 24 juli '60) en Bussum ('63).

Door een vrijwel verborgen en nachtelijke leefwijze is het best mogelijk dat er meerdere exemplaren (of zo mogelijk broedgevallen) aanwezig zijn, dan opgemerkt worden.

Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het voorkomen van de Kwak in de Ankeveense plassen in het voorjaar en de zomer van 1979, zou het fijn zijn, als een ieder die een Kwak heeft waargenomen dit doorgeeft aan Adri Vermeule .

Graag met exacte plaatsaanduiding, vliegrichting, tijd, datum, aantal en leeftijd (bij bruine, onvolwassen vogels zo mogelijk met vermelding wél of géén witte droppels, dus 1e of 2e jaars). Ook waarnemingen uit omringende gebieden kunnen waardevol zijn.

Ook het Vogeljaar stelt prijs op uw waarnemingen, uiteraard vanuit het gehele land.

Witvleugelstern (Chlidonias leucopterus)

Een derde vogelsoort die zeker de moeite van het bekijken waard was, was de Witvleugelstern.

De eerste keer dat ik haar zag, was op de ochtend van 17 juni. Met z'n drieën zagen we de stern overvliegen. Twee van ons determineerden het als Witvleugelstern, de derde had zijn twijfels. Hoewel we de vogel niet mooi en goed zagen, gaf de witte stuit en de donkere ondervleugeldekveren mij toch voldoende houvast.

Daarna zou ik haar nog enkele malen zeer goed zien.

Op 23 juni ontdekte ik haar voor het eerst op het rest, een meter of vijftig van het Bergse pad af. Zij was gepaard met een Zwarte Stern.

Die dag kon ik ook met de kijker een ei ontdekken, dat in ieder geval door de Witvleugelstern werd bebroed. Daar vrouwtjes en mannetjes van Witvleugel- en Zwarte Stern om beurten de broedtaak op zich nemen, hoefde het nog niet te betekenen, dat de witvleugel een vrouwtje zou zijn. Tussen 15.30 uur en 17.00 uur ging de witvleugel drie maal van haar nest af, waarna de Zwarte Stern post bij het nest vatte, en de witvleugel uit het gezicht verdween.

Eenmaal zagen we de witvleugel zo'n 20 meter van het nest vliegen, om zich te gaan poetsen.

De beschrijving die we van de vogel konden maken, was: een kortere snavel dan zwarte Stern, donker, tegen het zwarte aan met een rode gloed erover (zichtbaar bij goed kijken), en geen rode snavel zoals in de meeste determinatie-gidsen vermeld staat; rode poten; witte staart en dekveren, kontrasterend met het donkere lichaam; zwarte ondervleugeldekveren, die echter geen egaal zwart veld vormden, maar meer een vlekkerig geheel, door veel aanwezige witte dekveertjes; duidelijk afstekende witte bovenzleugeldekveren in zit, in de vlucht wat minder opvallend; en een groter contrast tussen kop-hals-borst gedeelte en ruggedeelte, dan bij Zwarte Stern.

Op 27 juni kon ik waarnemen, dat de Witvleugel twee à drie keer door de Zwarte Stern gevoerd werd, en reageerde op de roep van de Zwarte Stern wanneer hij over of voorbij vloog.

Deze dag was zij erg broedvast. Bij mijn aankomst vloog de Witvleugel juist van het nest af, en was na tien minuten weer terug (15.00 uur).

Pas om 17.00 uur werd zij weer door de Zwarte Stern afgelost.

Ik vermoedde dan ook, dat de Witvleugel het vrouwtje was. Later hoorde ik, dat een paring was gezien, waarbij de Witvleugel onder zat.

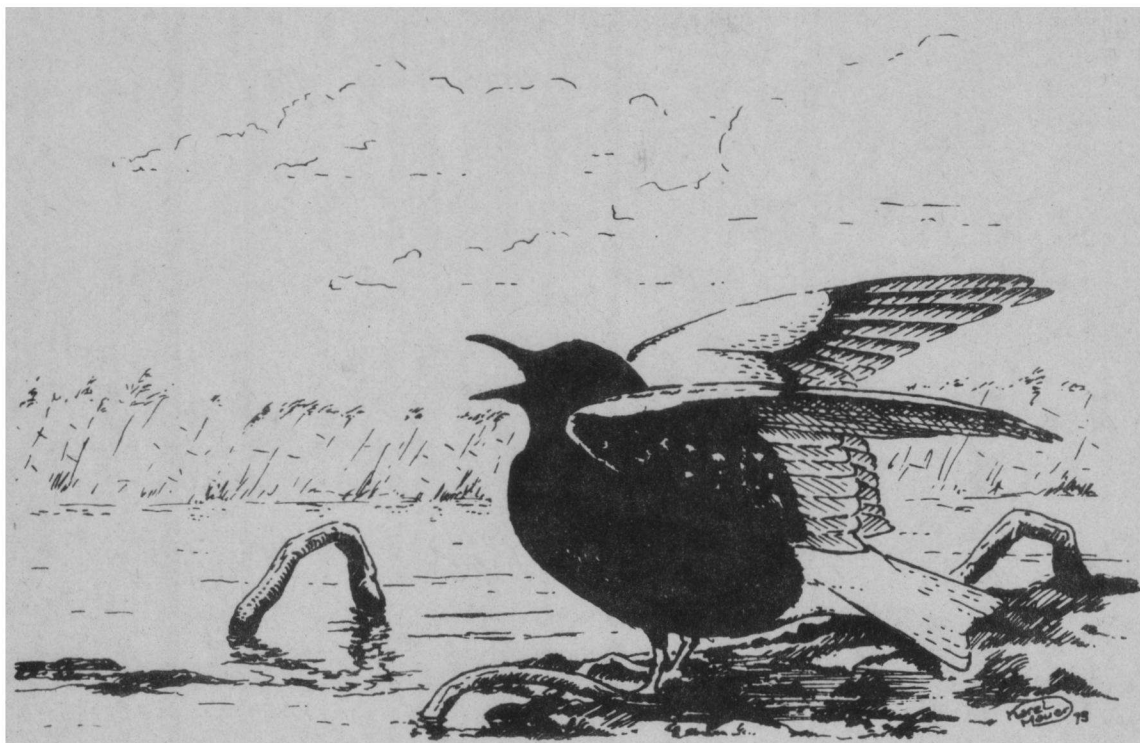
Van het broedsel is helaas niets terecht gekomen. Op een of andere manier is het verstoord, en bleek het ei verdwenen te zijn (mond. med. Paul de Heer). Of de verstoring door een natuurlijke predator is geschied, of door een eierverzamelaar, is niet bekend. Indien het een eierverzamelaar betreft, dat hij terstond in een gifei verandere.

Voorzover bekend, is het de enige keer geweest, dat een Witvleugelstern in Nederland tot broeden kwam.

Over eventuele hybridisaties tussen Witvleugels en Zwarte Sterns heb ik helaas niets kunnen vinden.

Elk jaar worden wel Witvleugels in Nederland waargenomen, waarvan de meeste in de nazomer.

De veronderstelling bestaat, dat de Witvleugels met Zwarte Sterns uit hun broedgebieden in Polen naar de overwinteringsgebieden meevliegen, en visa versa. Let u dus maar eens extra goed op of u zo'n stern kunt ontdekken, met witte staart en stuit en zwarte ondervleugeldekveren, als de eerste Zwarte Sterns in het voorjaar weer arriveren, of als in de nazomer de Zwarte Sterns in grote getale beginnen door te trekken.

Literatuur

Alleyn, W.F. Avifauna van Midden-Nederland. 1971, Assen

Bakker, E.A. De Noordelijke Vechtplassen. 1976.

Commissie voor de Nederlandse Avifauna, De Avifauna van Nederland. 1970, Leiden.

Cramp, Stanley. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Volume 1, 1977, Oxford.

Scharringa, Miranda. Witvleugelsterns in Nederland. *Limosa* 50:27-33.

Karel Mauer

DE WERKGROEP EEMPOLDER - TELLINGEN

Geen bericht, goed bericht, zo lijkt de Eempolder - werkgroep te werken. Toch wil ik aan de suggestie van het bestuur om eens iets van ons te laten horen graag voldoen, tenslotte moet ieder lid van de V.W.G. op de hoogte kunnen zijn van de activiteiten van de afzonderlijke werkgroepen.

Door onze werkgroep worden nu (september '79) al bijna 7 jaar, sinds november '72, onafgebroken om de twee weken alle vogels (behalve "huisvogels" zoals postduiven) in de Eempolder, bewesten de Eem, geteld.

Een klus die met plezier werd en wordt uitgevoerd door ongeveer 16 tellers en aspirant-tellers, waarvan velen al vanaf het begin, regelmatig de Eempolder intrekken per fiets of auto, vol verwachting wat die ochtend of middag brengen zal.

En praktisch altijd brengt zo'n 3 à 5 uur gekoncentreerd vogelen wel iets leuks.

Dat kan variëren van een Ooievaar in mei '75 tot het op korte afstand kunnen bewonderen van een stel Watersnippen, of zoals vorig jaar een Steenuil op een weipaal, of een in de ochtendmist op een paaltje, in plaats van in de lucht, zingende Veldleeuwerik, of honderden langstreckende Zwarte Sterns, of een jagend Smelleken vlakbij, of gewoon een paar Nonnetjes in een waai.

Men moet zich echter wel realiseren dat een telling geen uitje is, je kunt je als teller niet permitteren op je gemak het spel van de Kemphanen of het gedrag van de Kleine Zwanen langdurig te bekijken, want je moet (morele plicht) je hele polder doorwerken en dan is er eigenlijk maar weinig tijd voor stil en lang genieten.

Dat is trouwens wel een punt waar aspirant-tellers zich wel eens in vergissen.

Het telgebied is gesplitst in twee delen die door twee afzonderlijke telploegjes doorkruist worden. De route van Eempolder Noord is circa 27 km lang en die van Eempolder Zuid circa 23 km.

In het begin is men zeer enthousiast, bij elke beweging in het gras of silhouet op een paaltje trapt men op de rem en richt de kijker. Typisch genoeg zijn het niet alleen de aspirant-tellers die zich daaraan bezondigen maar heeft zowat elke teller de neiging om in het begin te stoppen en te kijken.

Maar na zo'n uur of twee intensief vogelen treden de vermoedheidsverschijnselen op, minder stoppen om de weilanden af te speuren, ruwer schatten, kortere stops etc.

Eigenlijk is het dan tijd om in het soms gure weer, even bij te komen in een plaatselijke uitspanning, maar aangezien die niet aanwezig zijn moeten we het doen met een extra boterham of een appel en als je geluk hebt heeft je medeteller (bij voorkeur wordt er geteld door 2 personen) koffie bij zich.

Na zo'n pauze kan een doorgewinterde teller er wel weer tegen aan, doch het is geen schande wanneer een aspirant-teller er dan, of wat later, als hij/zij het beu is, mee kapt. Een volgende keer zal hij/zij de rit misschien wel uitrijden, en mogelijk een enthousiast Eempolder-teller worden.

Trouwens nieuwe tellers zijn nog altijd zeer welkom. Tenslotte zijn we een dynamische werkgroep en het ideaal is dat de tellers die er reeds jaren vele vrije uren in hebben gestoken met een gerust hart de taken over kunnen dragen aan de nieuwkomers.

Alhoewel, er zijn tellers die het, bij wijze van spreken, wel eeuwig willen blijven doen.

Dus wanneer u het ook eens wilt proberen neemt u dan gerust contact op.

U kunt dan een afspraak maken om eens mee te fietsen of te rijden (in de auto). Een andere mogelijkheid is dat u afspreekt eens op een Eempoldervergadering te komen. Op zo'n avond, die eenmaal in de drie maanden wordt gehouden, wordt afgesproken wie met wie, welk deel (Eempolder Noord of Zuid) en wanneer zal tellen. Het is begrijpelijk dat zulke avonden altijd leuke bijeenkomsten zijn waar veel ervaringen worden uitgewisseld.

Ondertussen hebben we al tellend een heleboel gegevens verzameld, en om die zomaar ergens ongebruikt in een kast te laten liggen is ook niets. Vandaar dat we besloten hebben de verzamelde waarnemingen van de eerste 6 jaar plus aanvullende gegevens over de Eempolder, uit te werken in een uitvoerig verslag, waarin o.a. alle waargenomen vogelsoorten worden genoemd. Met dit werk zijn we nu volop bezig, en het is de bedoeling dat het in de loop van 1980 uitgebracht wordt.

Tot zolang zult u het, wat de Eempolderwerkgroep betreft, hoogstwaarschijnlijk moeten doen met de veldwaarnemingen die zo af en toe vanuit de Eempolder doordruppelen tot in de Korhaan.

Lelystad, september 1979

Luud Persijn
Karveel 57 - 11
Lelystad (03200 - 45389)

ander kontaktadres Peter Vos

Hommelmeent 89
Hilversum (02159 - 10745) ◁

TUINVOGELS

In Nederland overwinteren allerlei vogels. Een gedeelte hiervan brengt de hele winter in tuinen door, anderen doen dit alleen bij strenge vorst (Kramsvogels!). Het aantal soorten vogels dat in Nederland blijft overwinteren neemt toe (Zwartkop, Tjiftjaf), ook het aantal soorten dat zich in parken en tuinen ophoudt (Blauwe Reiger, Stormmeeuw, Sijtsje).

Door het regelmatig invullen van formulieren zoals u in deze Korhaan zult vinden moet het mogelijk zijn dit wat preciezer voor onze eigen vogels te bekijken. In Engeland loopt een dergelijk onderzoek al vele jaren. In het Gooi is vorig jaar al een proefenquête gehouden. De resultaten hiervan zult u in de volgende Korhaan kunnen lezen.

Deelname aan deze enquête is geheel vrijblijvend; het is niet nodig om uw tuinvogels extra te gaan voeren of er uren naar te kijken. Wel is het nuttig om elke week even het formulier in te vullen omdat details snel vergeten worden. Alvast bedankt voor uw deelname.

Bob van Poelgeest
Avifaunakommissie

Ontvangen literatuur :

Argus - Stichting Kritisch Faunabeheer, 4e jaargang, nr. 1 - april 1979; o.a. Voedseldropping Waddenzee in het water gevallen.

De bomen van Hilversum - Publieke Werken Hilversum.

Den Bosch-Rietsangher - Vogel- en Natuurwacht 's-Hertogenbosch e.o., jaargang 7, no. 52; o.a.: Verslag Lezing over uilen door S. Braaksma - Vogels kijken en ... fotograferen.

De Braakbal - C.J.N., nr. ?

Broedvogelinventarisaties in de provincie Utrecht 1971 t/m 1977, overzicht.

In Vogelvlucht - Vogelstudiegroep Nat. Hist. Genootschap Limburg, jaargang 1, nr. 1; o.a.: De Tapuit als broedvogel in Zuidoost-Limburg - september 1978: Roodkopklauwier op Brunssummerheide - De Rode en Zwarte Wouw in Limburg in de jaren 1975 t/m 1977.
jaargang 2, nr. 2; o.a. Midwintertellingen van o.a. Grote Gele Kwikstaart aan enkele Zuid-Limburgse beken (dec. 1978/jan. 1979) - Huiszwaluw-telling in verschillende gemeentes in Zuid-Limburg in 1978 - De Kerkuil in Limburg - Voor- en najaarsfenologie.

I.V.N. - Kontaktblad - I.V.N. Eemland, jaargang 7 - zomer 1979; o.a.: Buizerd.

De Kleine Ratelaar - Mededelingenblad afdeling Gooi e.o. I.V.N., jaargang 1, nr. 3; o.a.: De Gierzwaluw.

De Kruisbek - Vogelwacht Utrecht, jaargang 22, nr. 2 - april 1979; o.a.: Blauwe Kiekendief steelt prooi van Velduil - Gedragswaarnemingen Watersnip - Gevolgen aanleg Rijksweg 27 voor vogelstand van Amelisweerd; jaargang 22, nr. 3 - juli 1979; o.a.: Waarnemingen van gedomesticieerde spechten - Excursieverslag Ameland.

De Lepelaar - "Vogelbescherming" nr. 59 - nov./dec. 1978; o.a.: Visarenden in Nederland - De Laplanduil - Nieuws uit het Liesveld - De Geelgors in Nederland.

Mededelingenblad K.N.N.V. - V.W.G. Amsterdam, jaargang 17, nr. 1; o.a. De ondersoorten van de Tjiftjaf - De Fuut in en om Amsterdam, 1978 - Excursieverslag Schiermonnikoog.

Mens en Natuur - I.V.N., jaargang 30, nr. 3 - juni 1979; o.a. In gesprek met Mr. H.P. Gorter.

"Mens tegen natuur" : een foutieve benadering - Redevoeringen van jhr. mr. M. van der Goes van Naters, prof. dr. V. Westhoff en prof. mr. P. Zonderland, uitgesproken t.g.v. de viering van het veertigjarig bestaan van de Stichting Het Noordhollandsch Landschap op 11 december 1976 te Santpoort - Uitgave van de Stichting Het Noordhollandsch Landschap.

De Mestkever - A.C.J.N., afd. Weesp, jaargang 5, nr. 1; o.a. Resultaten Vogelfenologie 1978 - Nestkastenonderzoek 1978.

Natuur en Milieu 1977 - 1978 - Verslag van de werkzaamheden van de Stichting Natuur en Milieu over de jaren 1977 en 1978.

De Pieper - V.W.G. Noordhollandsch Noorderkwartier, jaargang 18, nr. 3; o.a.: Weide- Broedvogel- Onderzoek 1978 - 1e verslag.

jaargang 18, nr. 4; o.a.: Over de trekwegen van in Nederland geringde Goudplevieren.

jaargang 18, nr. 5; o.a.: Het weidevogelbroedseizoen 1978 in twee Noordhollandse graslandgebieden - Verslag Texel-excursie dd. 24 maart 1979 (toen wasde V.W.G. het Gooi e.o. er ook; kunt u lezen wat we gemist hebben! - Red.).

jaargang 18, nr. 6/7; o.a.: De verspreiding van meeuwen in Noord-Holland noord, voorjaar 1978 - Verslag over de roofvogelstand in de Amsterdamse Waterleidingduinen 1978.

R.I.J.P. - rapport 1978 - Voorstellen ter bevordering van de Vogel- en vleermuizenstand in de stedelijke gebieden van Flevoland - uitgave van de rijksdienst voor de ijsselmeerpolders.

S.O.V.O.N. - Nieuwsbrief no. 7 (april 1979); o.a.: De Atlas van de Nederlandse Broedvogels (uitgave hiervan en hoe deze te bestellen).

Stichting Gooisch Natuurreservaat - jaarverslagen van 1977 en 1978.

Stichting Mondiaal Alternatief - "Driekwartalenverslag" 1 april 1975 - 1 januari 1976.

Stichting Het Noordhollandsch Landschap - Mededelingenblad nr. 18 - april 1979; Jaarverslag 1978.

Stichting Stichtse Milieufederatie - Jaaroverzichten van 1977 en 1978.

Uilen in Dongen 1978 - Verslag van de Natuurvereniging "Ken en Geniet".

Vanellus - Orgaan van Bond Friese Vogelbeschermingswachten, jaargang 32, nr. 2; o.a.: Een vogelonderzoek in de Camminghapolder - Overzicht Reservaten/Wachtgebieden.

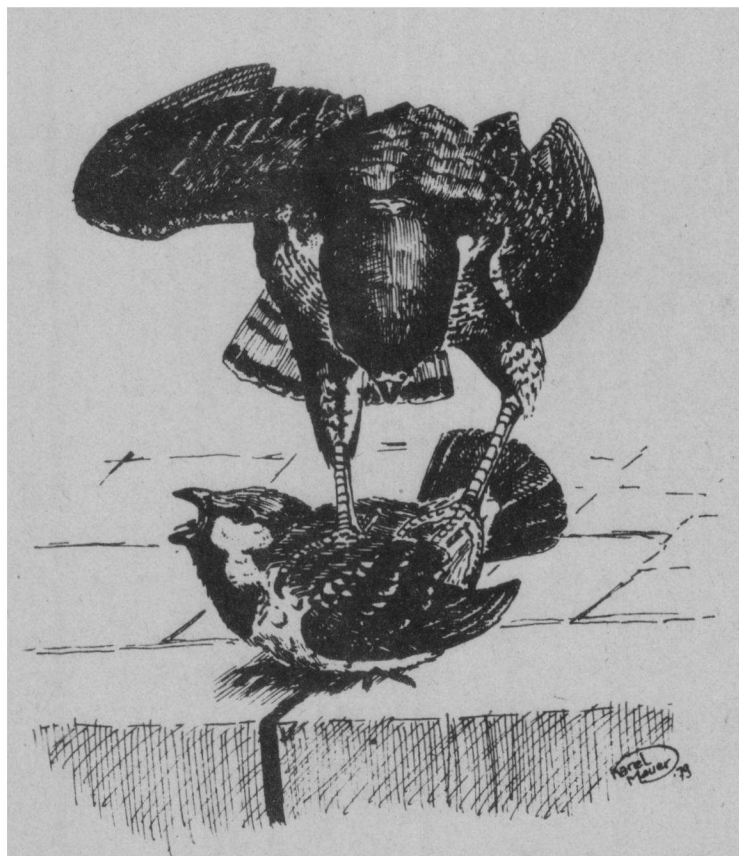
Vogelbescherming in Vlaanderen - Zwartboek 1978 - 1979; een uitgave van de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie.

Het Vogeljaar - jaargang 27, nr. 2 - april 1979; o.a.: Winter 1978 - 1979 in woord en beeld - Ganzengedrag tijdens de winter 1978 - 1979 - Impressies uit winter 1978 - 1979 - Fenologie 1978 - Lepelaars in het Groene Hart van Holland (1973 t/m 1977).

De Wulp - Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en omstreken, jaargang 10, nr. 2 - april 1979; o.a.: Wintervoeding - Vogels en gasvlammen - Oproep tot financiële steun aan actie van de "Liga voor de afschaffing van de jacht" in Italië; de "Liga" wil een referendum in Italië over opheffing van de huidige Italiaanse jachtwet en heeft een actie ondernomen om de daarvoor benodigde 500.000 handtekeningen te verzamelen. ◁

V E L D W A A R N E M I N G E N - Samengesteld door Aart Bode

Woudaapje	1 ex.	30-6	Bergsepad Ankeveen	de Jonge
	1 mn.	02-7	Ankeveense plassen	Mauer/Pellicaan
	1 ex.	04-8	Bergsepad Ankeveen	de Jonge
Ralreiger	1 ex.	30-6	" "	" "
	1 ex.	02-7	Ankeveense plassen	Mauer e.a.
Kwak	1 juv.	02-7	" "	Mauer/Pellicaan
	2 ad.)	03-7	Gaten v.Oost Indië	" "
	2 juv)			
Ooievaar	1 ex.	03-7	Eembrugge, Baarn (Heeft 1½ dag op schoorsteen gezeten)	v. Lambalgen
Bergeend	4 ad.) 8 juv)	28-6	Beresteinseweg H'sum	v. Klaveren
Steenarend	1 ex.	31-8	Kerkelanden H'sum (Ook op 28-8 gezien)	N. Dwars/Haverkamp
Buizerd	4 ex.	09-9	Horn en Kuyerpolder (Op termiek naar ZW vliegend)	Vos
Wespendief	1 ex.	14-7	Alambertskade Vreeland	Guldemon
	2 ex.	05-8	't Hemeltje N.d.Berg	de Jonge
	1 ex.	15-8	Blaricumse hei	Frater-Smid
Havik	1 ex.	31-8	Bussum Zuid	Poelstra/Logtmeijer
Sperwer	2 ex.	02-7	Zwarte Bergen	Liebregts/Visser
	1 ex.	15-8	Stille plas Loosdrecht	N. Dwars
	1 ex.	22-9	Waldeckln. Hilversum	v. Poelgeest

Visarend	1 ex.	15-8	Gooimeer Valkeveen (Vissend boven meer)	Liebregts/Visser
Bruine Kiekendief	1 ex.	02-7	Ankeveense plassen	Mauer/Pellicaan
	1 ex.	30-8	Wijde Blik	v. Poelgeest
	1 vr.	31-8	Bergsepad Ankeveen	de Jonge
Blauwe Kiekendief	1 ex.	13-8	Beresteinseweg, 's-Graveland	v. Oord
Slechtvalk	1 ex.	31-8	Bussum Zuid (Tegelijk met Havik waargenomen!)	Poelstra/Logtmeyer
Boomvalk	1 ex.	05-7	Groenhoven, Kortenhoef	v. Klaveren
	1 ex.	27-7	Bergsepad	F. Rijnja/J. Bos
	1 ex.	30-7	Beresteinseweg, 's-Graveland	v. Oord
	1 vr.	11-8	Emmaweg, 's-Graveland	v. Klaveren
	1 pr.	15-8	Franse Kamp	F. & Y. v. Klaveren
	3 ex.	15-8	Hoge Vuursche, Baarn	v. Lambalgen
	2 ex.	21-8	Bussum Centrum	Vos
Kraanvogels	1 ex.	08-9	Eempolder ZW	Rieken/Vos
	4 ex.	06-9	Hilv. kanaal H'sum Zuid	N. Dwars
	12 ex.	07-9	"	"
(In beide gevallen vlogen de vogels in ZO richting - 's-avonds)				
Watersnip	25 ex.	30-8	Het Hol, Kortenhoef	de Jonge
Houtsnip	1 ex.	26-7	Bikbergen	F. Rijnja/Logtmeijer
Regenwulp	1 ex.	25-7	Groenhoven, Kortenhoef	v. Klaveren
	1 ex.	27-7	Bergsepad, Ankeveen	F. Rijnja
	10-15 ex.	28-7	Vecht bij Nigtevecht	Guldemond
Witgatje	3 ex.	03-8	Bikbergen	F. Rijnja/fam. v.d. Heijde
	2 ex.	18-7	Bergsepad, Ankeveen	Vermeule
Bosruiter	4 ex.	04-8	Holl. brug	F. Rijnja/J. Bos/A. v.d. Berg
Groenpootruiter	1 ex.	27-8	Groenhoven, Kortenhoef	v. Klaveren
	3 ex.	04-8	Holl. Brug	F. Rijnja/J. Bos/A. v.d.
Witvleugelstern	1 ex.	30-6	Bergsepad, Ankeveen	de Jonge
	1 ex.	02-7	idem (broedend)	Mauer/Pellicaan
Visdiefje	1 pr.)	11-7	Alambertskade	de Jonge
	1 dons)	13-7		
Holenduif	1 pr.	1979	Broedgeval op De Beek	F. Rijnja
Ransuil	1 juv.	06-7	Spanderswoud	"
	3 juv.	27-7	Blijkpolder	J. Bos/
	3 juv.	03-8	Bikbergen	v.d. Heijde/
Bosuil	1 juv.	25-7	Parklaan, Bussum	"
	1 mn.)	03-8	Bikbergen	fam. v.d. Heijde/
	3 vr.)			*
Kerkuil	1 pr.)	1933-	Meentweg Eemnes. In een boerderij al 46 jaar.	
	1 juv)	1979	Ook dit jaar weer!	Moolenbeek/F. Rijnja
IJsvogel	1 ex.	24-9	Gooilust, 's-Graveland	v. Poelgeest
	1 mn.	04-8	Horstermeer, Ned. d. Berg	de Jonge
Zwarte Specht	1 pr.	juni/ juli	Spanderswoud, H'sum (Broedgeval omgeving Spanderslaan)	F. Rijnja
Draaihals	1 ex.	08-7	Bij studio Wereldomroep H'sum de Man/	"
Wielewaal	2 ex.	14-7	Het Hol, Kortenhoef	de Jonge
	1 ex.	07-8	Kerklaan, "	Liebregts/Visser
Braamsluiper	1 mn.	05-7	Ceintuurbaan, Bussum	v. Klaveren
Vuurgoudhaantje	1 ex.	24-9	Gooilust, 's-Graveland	v. Poelgeest
Roodborsttapuit	1 mn.	20-7	Westerheide, H'sum (Broedgeval; vanaf mei waargenomen)	Vermeule
Zwarte Roodstaart	1 mn.	27-7	Gebouw Philips Hilversum	J. Bos/F. Rijnja

Tot zover de laatste door mij samengestelde waarnemingenrubriek. Het is de bedoeling dat met ingang van de volgende Korhaan Jos de Jonge, van Brakellaan 26, Hilversum deze rubriek van mij gaat overnemen. Ik heb nu - denk ik - het zo'n jaar of zes, zeven gedaan en misschien is het voor de rubriek wel eens goed dat een ander hem nu gaat behandelen. Ik wens Jos daarbij toe dat hij in de toekomst net zoveel waarnemingen van u krijgt als ik in de laatste jaren. Dan heeft hij tenminste voldoende materiaal om een leuke keuze te maken.

U lezer hartelijk bedankt voor uw belangstelling en Jos, jou wens ik veel sukses en heel veel mooie waarnemingen toe.

Aart Bode

* P.S.: Wilt u met ingang van heden uw kaartjes dus sturen of afleveren naar c.q. bij :

Jos de Jonge
Van Brakellaan 26
Hilversum

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Het dagelijks bestuur

Voorzitter : R.G. Moolenbeek, A. Voetlaan 14, Ankeveen, tel. 035-62641
Secretaresse : T. Stoker, Radioweg 1, Ned.den Berg, tel. 02945-1349
Penningmeest.: vacant
postgironr. V.W.G.: 2529179

Contactpersonen

Avifauna : A.P. Vermeule, Gr. Wichmanstr. 40, H'sum, tel. 035-857492
Eempolder : A. van Leyden, Raboes 9, Laren, tel. 02153-86091
Excursies : L.J. Dwars, Prinsenstraat 15, H'sum
Nestkasten : H.W.de Soete, G.v.Amstelstr. 410, H'sum, tel. 035-10834
Ringonderzoek : E.R. Osieck, Steffenshei 20, Laren, tel. 02153-89720
Vogelcursus : C.C.M. Last, Mr. J.C. Bührmanl. 46, A'veen, tel. 035-62099
Contr. Vogelwet: D.G. de Witte, St. Annastr. 26, Naarden, tel. 02159-42579
Opgeven exc. : mevr. H. Lodenstein, Rietmeent 62, 1218 AX H'sum, tel.
02159-31076, eventueel A. van Leyden (na 18.00 uur)
Korhaan : R.P. Sinoo, 't Harde 1, H'sum, tel. 035-850382
K. Mauer, Oude Amersfoortsew. 72, H'sum

Inzenden waarnemingskaartjes

J. de Jonge, Van Brakellaan 26, H'sum, tel. 035-17672

Afhalen waarnemingskaartjes

Ankeveen : R.G. Moolenbeek
Bussum/naarden: L. Reddingius, Gr. W. de Oudelaan 22, tel. 02159-42508
Hilversum : J. de Jonge
Huizen : F. Griffioen, Omroepaan 16, tel. 02152-52958
Laren : O. de Graaf, Steffenshein 13, tel. 02153-83143
Contributie : f 20,- per jaar, huisgenootlid f 7,50, Vogeljaar f 14,50

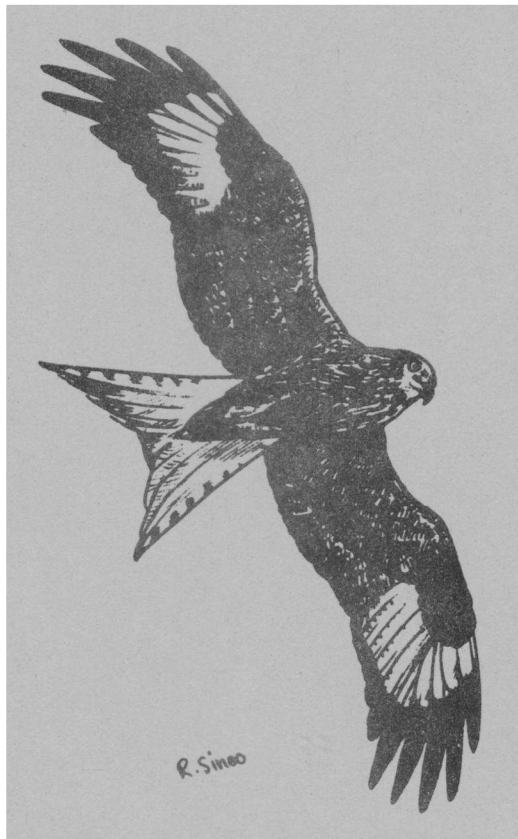
INHOUD

125 Redactioneel
126-128 Programma - Bestuursmededelingen
129-132 Voorstellen R.I.N. tot inrichting en beheer Bussumer-, Wester- en
Zuiderheide van G.N.R., m.b.t. behoud Korhoen.
133-134 Korhoenderwaarnemingen in het Gooi, december '77 - februari '79
135 Kaart. Bijlage bij voorgaande 2 artikelen
136 Volwassen Boerenzwaluw met witte stuit - Boerenzwaluwen op de
Hoorneboegse Heide
137 Wist u dat? Jacht in Denemarken
138-142 De Ankeveense Plassen in het middelpunt van de belangstelling
143-145 De Werkgroep Eempolder-tellingen - Tuinvogels
146-147 Ontvangen literatuur
148-150 Veldwaarnemingen
151 Adressen bestuur - Inhoud

Overname van artikelen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke
toestemming van de redactie.

Bijlage: Tuinvogelonderzoek-formulier 3

INZENDEN KOPIJ: vóór 25 NOVEMBER 1979 aan red.

Rode wouw
220378